

Kraków, dnia 25 października 2012r.

Prof. UEK dr hab. Joanna Kudelko
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa

R e c e n z j a

**rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Drabarczyk,
pt. "Pomiar i ocena zrównoważonego rozwoju lokalnego (na przykładzie powiatów
województwa mazowieckiego)",**

wykonanej w Instytucie Ekonomii i Finansów
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie,
pod kierunkiem Prof. SGGW dr hab. Tomasza Siudka,
Warszawa 2021, ss. 280.

1. Uwagi wstępne

Problematyka zrównoważonego rozwoju zyskuje w ostatnich dziesięcioleciach coraz większe zainteresowanie ze strony naukowców i podmiotów realizujących politykę rozwoju w jednostkach terytorialnych na różnych szczeblach: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Równoważenie priorytetów rozwoju w wymiarze ekonomicznym, społecznym i ekologicznym staje się koniecznością i niezbędnym warunkiem kształtowania wysokiej jakości życia ludności oraz zachowania walorów przyrodniczych, na potrzeby obecnych i przyszłych pokoleń. W związku z tym, w realizacji polityki wspierania różnej skali jednostek terytorialnych bardzo istotne jest wspieranie ich zrównoważonego rozwoju.

W tym aktualnym nurcie badawczym mieści się recenzowana rozprawa doktorska pani mgr Katarzyny Drabarczyk, dotycząca pomiaru i oceny zrównoważonego rozwoju powiatów województwa mazowieckiego. Praca liczy 280 stron, zawiera 59 tabel w tekście zasadniczym oraz 36 tabel w aneksie oraz 8 innych materiałów graficznych (schematów,

rysunków i map). Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, opisu ograniczeń badań własnych i kierunków przyszłych badań oraz podsumowania i wniosków. Integralną częścią pracy jest aneks, zawierający materiały uzupełniające oraz spis literatury, obejmujący 291 pozycji.

2. Ocena merytoryczna pracy

We **wstępie** Autorka słusznie podkreśliła znaczenie „utrwalania właściwych proporcji między poszczególnymi wymiarami rozwoju, łączne i równe traktowanie procesów gospodarczych, społecznych i przyrodniczych oraz minimalizowanie ryzyka ich zakłóceń” (s. 9). Doktorantka omówiła przesłanki podjęcia pracy oraz jej strukturę, wskazując na zawartość poszczególnych rozdziałów.

Przyjęty układ treści jest prawidłowy i bardzo czytelny. Poszczególne fragmenty pracy zostały w sposób właściwy i logiczny podzielone na kolejno po sobie następujące rozdziały.

Bardzo dobrym zabiegiem jest poświęcenie **rozdziału pierwszego** na omówienie zagadnień metodycznych. Daje to możliwość już na początku lektury pracy na zaznajomienie się z logiką postępowania badawczego.

W pierwszej części tego rozdziału Autorka określiła problemy badawcze, cele pracy, hipotezy oraz zadania badawcze.

Jako główny cel pracy wskazano: „opracowanie koncepcji pomiaru rozwoju zrównoważonego oraz dokonanie identyfikacji i oceny jego poziomu w powiatach województwa mazowieckiego” (s. 13). W uzupełnieniu celu głównego Autorka przyjęła sześć celów szczegółowych. Treść pracy odpowiada w pełni założonym celom. W toku postępowania badawczego cele te zostały pomyślnie zrealizowane.

W pracy Doktoranta sformułowała następujące hipotezy badawcze (s. 14):

„H1: Związek między rozwojem ekonomicznym i społecznym a rozwojem ekologicznym w powiatach województwa mazowieckiego jest ujemny.

H2: Wyższy stopień zrównoważenia rozwoju występuje w powiatach ziemskich, a niższy w miastach na prawach powiatu.

H3: Najwyższy poziom rozwoju zrównoważonego występuje w powiatach ziemskich graniczących z powiatami grodzkimi, a najniższy w miastach powiatu.

H4: W badanych latach odnotowuje się proces konwergencji między powiatami województwa mazowieckiego ze względu na poziom rozwoju zrównoważonego”.

Hipotezy badawcze zostały sformułowane w sposób prawidłowy.

W omawianym rozdziale Autorka zaprezentowała zmienne pierwotne, na podstawie których prowadzone były analizy statystyczne. Dobór zmiennych badawczych ma niewątpliwie bardzo duże znaczenie, bo rzutuje w sposób istotny na wyniki badań. Istnieje duży problem z dostępnością danych statystycznych agregowanych na poziomie powiatów, stąd też wybór zmiennych pierwotnych jest pewnym kompromisem pomiędzy ich wartością merytoryczną dla badań a dostępnością danych, stąd też wybór zmiennych był ograniczony. Pewne wątpliwości budzi uznanie cechy y_{12} (odsetek dzieci objętych opieką żłobkową) za stymulanta rozwoju. Dla dzieci w tak wczesnym wieku, nie wydaje się korzystne przebywanie w żłobku. Często jest to wynikiem konieczności lub braku możliwości (także finansowych) zapewnienia dzieciom opieki bardziej odpowiedniej na tym etapie rozwoju (opieka indywidualna sprawowana przez członków rodziny lub kompetentnych opiekunów).

W dalszej części rozdziału Doktorantka opisała szczegółowo kolejne etapy postępowania badawczego wraz z zastosowanymi metodami.

Zagadnienia te zostały przedstawione w sposób bardzo uporządkowany i przejrzysty. Precyzyjnie opisano poszczególne metody stosowane w kolejnych etapach badawczych. Dzięki temu czytelnik nie ma najmniejszych problemów ze zrozumieniem logiki postępowania badawczego, zmierzającego konsekwentnie do realizacji założonych celów rozprawy.

Niewątpliwą wartością dodaną pracy jest opracowanie autorskiej metodyki pomiaru i oceny zrównoważonego rozwoju jednostek terytorialnych.

Nie podano uzasadnienia wyboru okresu badawczego (2006-2015). Zważywszy, że praca została złożona w 2021 roku, zakres analizowanych danych mógłby być bardziej aktualny.

Rozdział drugi poświęcony został zagadnieniom teoretycznym. Dotyczą one pojęć i teorii związanych z procesem rozwoju społeczno-gospodarczego i rozwoju zrównoważonego. Rozdział został opracowany w sposób bardzo szczegółowy i usystematyzowany. Wskazuje na dociekliwość badawczą Autorki oraz umiejętność dokonywania syntezy. Doktorantka często stosuje, także w kolejnych rozdziałach, zabieg polegający na tabelarycznym zestawieniu informacji dotyczących omawianych zagadnień, np. pojęć i teorii związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym. Pozwala to na uporządkowanie informacji oraz zwiększenie ich czytelności. Na szczególne wyróżnienie zasługuje rozdział 2.6. Krytyka idei zrównoważonego rozwoju. Stwarza on okazję do wyrażenia własnych opinii Autorki, dowodzi jej krytycznego, a nie bezrefleksyjnego

podejścia do interpretacji omawianych treści oraz umiejętności zadawania pytań badawczych, a także dokładnego zgłębiania badanej problematyki. Na pochwałę zasługuje także rozdział 2.7. Zrównoważony rozwój w świetle badań empirycznych. W jego ramach dokonano bardzo solidnego przeglądu literatury w kontekście osiągnięć innych autorów i uzyskanych przez nich wyników badań.

Rozdział trzeci wskazuje na znaczenie rozwoju zrównoważonego w polityce spójności Unii Europejskiej. Rozdział ten został opracowany z dużą starannością, podobnie jak inne części pracy. Niektóre jego fragmenty wydają się jednak zbyt długie i szczegółowe, co nie jest potrzebne dla realizacji założonych celów pracy, np. liczący prawie trzydzieści stron rozdział 3.4. Programy operacyjne polityki spójności w Polsce w latach 2014-2020. Natomiast bardzo interesujący i wnoszący ważne informacje jest rozdział 3.5. Sukcesy i porażki UE w realizacji celów polityki zrównoważonego rozwoju.

Szkoda, że Doktorantka nie odniosła się, chociaż bardzo skrótowo, do założeń polityki spójności na okres 2021-2027.

W **rozdziale czwartym** Autorka dokonała diagnozy rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa mazowieckiego, określając ich sytuację ekonomiczną i społeczną oraz stan ochrony środowiska naturalnego. Analiza dokonana w tym fragmencie pracy została przeprowadzona w sposób prawidłowy. Na jej podstawie zostały sformułowane właściwe wnioski.

Najcenniejszą część pracy stanowi **rozdział piąty**, w którym Doktorantka przeprowadziła badania własne. Zgodnie z opracowaną autorską metodyką badawczą Doktorantka bardzo wnikliwie podeszła do badania poziomu zrównoważonego rozwoju w powiatach województwa mazowieckiego. Oprócz analizy poziomu rozwoju w ramach poszczególnych jego komponentów (ekonomicznego, społecznego, przyrodniczego), określiła również stopień zróżnicowania rozwoju, uwzględniając relacje między tymi trzeba komponentami. Te działania umożliwiły ocenę poziomu zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo zbadane zostały procesy konwergencji, zachodzące między badanymi powiatami w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Ten rozdział także cechuje konsekwencja i czytelność wywodów. Został on wzbogacony o liczne tabele, rysunki i mapy. Wykorzystano adekwatne metody statystyczne, tj. analizę czynnikową, analizę korelacji, metodę rangowania, miarę odległości euklidesowej oraz miarę konwergencji typu sigma.

Rozdział szósty jest cenny ze względu na swoje walory aplikacyjne. Autorka na podstawie wyników przeprowadzonej analizy SWOT, formułuje rekomendacje dotyczące

pożądanych działań i instrumentów polityki dla poprawy poziomu rozwoju zrównoważonego powiatów województwa mazowieckiego. Również w tym zakresie Doktorantka wykazała się niezwykle skrupulatnością, kierując swoje zalecenia do konkretnych powiatów, adekwatnie do zidentyfikowanych w nich słabych stron. Wnoszę jedynie drobną uwagę formalną, odnoszącą się do rekomendowania wydzielenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Zwracam uwagę, że obecnie nowym instrumentem regionalnej pomocy inwestycyjnej jest Polska Strefa Inwestycji (PSI). Rozwiązanie to zastąpiło dotychczasowy mechanizm pomocy publicznej, dostępny w Specjalnych Strefach Ekonomicznych.

Należy docenić, że Autorka zamieściła w pracy fragment zatytułowany: Ograniczenia badań własnych i kierunki przyszłych badań. Świadczy to o jej szerokim spojrzeniu na badaną problematykę i świadomości pewnych ograniczeń oraz umiejętności znajdowania obszarów badawczych, możliwych i wartych zgłębiania.

Rozprawę doktorską kończy rozdział **Podsumowanie i wnioski**. Doktorantka zawarła w nim uzyskane wyniki pracy. Odniosła się również do przyjętych na początku pracy hipotez badawczych.

3. Ocena formalnej strony pracy

Strona formalna pracy nie budzi żadnych zastrzeżeń. W szczególności:

- Rozprawa doktorska została napisana w bardzo ładnym stylu językowym;
- Autorka wykazała się dużą starannością edytorską;
- Lektura pracy wskazuje na właściwy dobór literatury przedmiotu;
- Prezentowane treści zostały podzielone na poszczególne rozdziały w sposób trafny i logiczny.

4. Ocena syntetyczna pracy

Recenzowana rozprawa doktorska ma wiele atutów:

- Rozprawa odnosi się do aktualnych i istotnych problemów współczesnej gospodarki;
- W części teoretycznej Autorka wykazała się szczegółową wiedzą w zakresie podjętej problematyki;
- Doktoranta wykazała się umiejętnością analizy i oceny danych empirycznych oraz formułowania wniosków;

- Doktoranta z powodzeniem zrealizowała założone przez siebie cele badawcze;
- Wartością dodaną pracy jest opracowanie własnej propozycji metodyki badawczej do pomiaru zrównoważonego rozwoju, a następnie jej zweryfikowanie na przykładzie powiatów województwa mazowieckiego;
- Należy zaznaczyć, że Doktorantka nie ograniczyła się do pomiaru poziomu rozwoju badanych powiatów w trzech aspektach: ekonomicznym, społecznym i ekologicznym, ale dokonała także oceny stopnia ich zrównoważenia;
- Autorkę cechuje dociekliwość badawcza, staranność, precyzja i konsekwencja w realizacji badań, umiejętność dokonywania syntezy i formułowania wniosków;
- Pracę charakteryzuje ładny styl literacki i duża staranność edytorska.

Uwagi zawarte w recenzji nie umniejszają bardzo wysokiej oceny pracy.

5. Konkluzja

Przedstawioną do recenzji rozprawę doktorską pani mgr Katarzyny Drabarczyk oceniam bardzo wysoko. Uważam, że spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim i może stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego doktora, zgodnie z Ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym. W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie rozprawy do publicznej obrony.

Ze względu na wysokie walory pracy, omówione w recenzji oraz niezwykłą staranność i konsekwencję w realizacji założonych celów, świadczącą o dojrzałości Doktorantki jako badacza, wnoszę o **wyróżnienie rozprawy doktorskiej**.

